

**O'ZBEKISTONDA EKOTURIZM: TABIATNI ASRASH VA
SAYOHATNI UYG'UNLASHTIRISH**

**ЭКОТУРИЗМ В УЗБЕКИСТАНЕ: СОХРАНЕНИЕ И
ГАРМОНИЗАЦИЯ ПУТЕШЕСТВИЙ
ECOTOURISM IN UZBEKISTAN: PRESERVING NATURE
AND HARMONIZING TRAVEL**

Ahmedova Gullola Otabekovna
Toshkent kimyo xalqaro universiteti
Turizm fakulteti 3 kurs

Annotatsiya. Ushbu maqola O'zbekistondagi ekoturizm sohasini rivojlantirish, tabiatni asrash va sayohatni uyg'unlashtirish masalalarini o'rganadi. Tadqiqot usullari sifatida adabiyotlar tahlili, kuzatuvlar va intervyular qo'llanilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirish uchun katta salohiyat mavjud, ammo sohani yanada takomillashtirish uchun bir qator muammolarni hal qilish zarur. Tahlil va muhokamada ekoturizmni rivojlantirishning ijobiy va salbiy jihatlari ko'rib chiqilgan hamda tavsiyalar berilgan. Xulosada ekoturizmni barqaror rivojlantirish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish lozimligi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: ekoturizm, O'zbekiston, tabiatni asrash, barqaror rivojlanish, sayohat

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы развития сферы экотуризма в Узбекистане, сохранения природы и гармонизации путешествий. В качестве методов исследования использовались анализ литературы, наблюдения и интервью. Результаты показывают, что в Узбекистане есть большой потенциал для развития экотуризма, но для дальнейшего совершенствования отрасли необходимо решение ряда проблем. В ходе анализа и обсуждения были рассмотрены плюсы и минусы развития экотуризма, а также даны рекомендации. В заключении подчеркивается необходимость усиления сотрудничества государственного и частного секторов для устойчивого развития экотуризма.

Ключевые слова: экотуризм, Узбекистан, сохранение природы, устойчивое развитие, путешествия

Abstract. This article explores the development of the field of ecotourism in Uzbekistan, the preservation of nature and the harmonization of travel. Literature analysis, observations, and interviews have been used as research methods. The results show that Uzbekistan has great potential for the development of ecotourism, but in order to further improve the industry, it is necessary to solve a number of problems. The analysis and discussion examined the positive and negative aspects of the development of ecotourism and made recommendations. The conclusion emphasizes

the need to strengthen public and private sector cooperation for the sustainable development of ecotourism.

Keywords: ecotourism, Uzbekistan, nature conservation, sustainable development, travel

KIRISH

Ekoturizm - bu tabiatga va mahalliy madaniyatga hurmat bilan munosabatda bo'lgan holda, tabiiy hududlarga sayohat qilishdir [1]. U tabiatni asrash va mahalliy aholining farovonligini ta'minlashga qaratilgan barqaror turizmning bir turi hisoblanadi [2]. O'zbekiston o'zining go'zal tabiati, boy madaniy merosi va turli landshaftlari bilan ekoturizm uchun katta salohiyatga ega [3]. Biroq, ushbu sohani rivojlantirish uchun bir qator muammolarni hal qilish zarur, jumladan, infratuzilmani yaxshilash, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish va ekoturizmni targ'ib qilish [4]. Ushbu maqolaning maqsadi O'zbekistondagi ekoturizm sohasini rivojlantirish, tabiatni asrash va sayohatni uyg'unlashtirish masalalarini o'rganishdan iborat.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot usullari sifatida adabiyotlar tahlili, kuzatuvlar va intervyular qo'llanildi. Adabiyotlar tahlili orqali ekoturizmning nazariy asoslari, dunyo tajribasi va O'zbekistondagi ekoturizm sohasining holati o'rganildi [1-5]. Kuzatuvlar ekoturizm obyektlarida amalga oshirildi va ularning holatini baholash imkonini berdi. Intervyular ekoturizm sohasidagi mutaxassislar, sayohatchilar va mahalliy aholi bilan o'tkazildi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ekoturizm tabiatni asrash va mahalliy aholining farovonligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi [1, 2]. U tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, atrof-muhit tozaligini saqlash va mahalliy iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlashga yordam beradi [6]. Ekoturizm shuningdek, sayohatchilarning ekologik ongini oshirish va tabiatga nisbatan mas'uliyatli munosabatni shakllantirish uchun samarali vositadir [7].

O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar mavjud. Mamlakat hududida 8 ta davlat qo'riqxonasi, 2 ta milliy bog', 9 ta tabiiy yodgorliklar va ko'plab tabiiy ob'yektlar joylashgan [3]. Biroq, ushbu salohiyatdan to'liq foydalanish uchun bir qator muammolarni hal qilish zarur. Xususan, ekoturizm infratuzilmasi yetarli darajada rivojlanmagan, xizmat ko'rsatish sifati past va ekoturizm imkoniyatlari to'g'risida ma'lumotlar yetarli emas [4].

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirish uchun quyidagi imkoniyatlar mavjud:

• **Noyob tabiiy obyektlar va go'zal landshaftlar.** O'zbekiston hududida turli xil tabiiy zonalar, jumladan, tog'lar, cho'llar, daryo vohalari va ko'llar mavjud. Ular o'ziga xos flora va faunaga ega bo'lib, ekoturizm uchun katta qiziqish uyg'otadi.

•**Boy madaniy meros.** O'zbekiston qadimiy shaharlar, tarixiy yodgorliklar va an'anaviy hunarmandchiligi bilan mashhur. Ekoturizm mahalliy madaniyat bilan tanishish imkonini beradi va mintaqaviy turizmni rivojlantirishga yordam beradi.

•**Qulay geografik joylashuv.** O'zbekiston Markaziy Osiyoning markazida joylashgan bo'lib, mintaqaning boshqa mamlakatlari bilan chegaradosh. Bu esa ekoturizm marshrutlarini kengaytirish va xalqaro sayohatchilarni jalb qilish imkonini beradi.

Biroq, ushbu imkoniyatlardan samarali foydalanish uchun quyidagi muammolarni hal qilish zarur:

•**Infratuzilmaning yetarli emasligi.** Ekoturizm obyektlariga borish yo'llari, transport vositalari va joylashtirish shartlari yaxshi rivojlanmagan. Bu sayohatchilar oqimini cheklaydi va xizmat ko'rsatish sifatiga ta'sir qiladi.

•**Xizmat ko'rsatish sifatining pastligi.** Ekoturizmda band bo'lgan xodimlarning malakasi yetarli emas, xizmatlar sifati odatda past bo'ladi. Bu sayohatchilarning qoniqishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi va ekoturizmning obro'sini tushiradi.

•**Ekoturizm imkoniyatlari to'g'risida ma'lumotlarning yetishmasligi.** O'zbekistondagi ekoturizm obyektlari va marshrutlari haqida ma'lumotlar kam, ularni targ'ib qilish choralari yetarli emas. Bu ekoturizmning rivojlanishiga to'sqinlik qiladi.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Tahlil va muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirish uchun sezilarli salohiyat mavjud bo'lsa-da, uni to'liq ro'yobga chiqarish uchun bir qator muammolarni hal qilish talab etiladi. Ekoturizm infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi, xizmat ko'rsatish sifatining pastligi va ekoturizm imkoniyatlari to'g'risidagi ma'lumotlarning kamligi kabi omillar sohaning jadal rivojlanishiga to'siq bo'lmoqda [8].

Ekoturizm infratuzilmasini yaxshilash uchun davlat va xususiy sektorning o'zaro hamkorligini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Davlat tomonidan ekoturizm obyektlariga olib boruvchi yo'llarni ta'mirlash, transport vositalarini yaxshilash va joylashtirish shartlarini takomillashtirish bo'yicha investitsiyalar jalb qilinishi lozim [9]. Xususiy sektor esa zamonaviy va qulay mehmonxonalar, kemping va boshqa turar joy maskanlari qurish, shuningdek, ekoturizm xizmatlarini ko'rsatishda yangi texnologiyalarni joriy etish orqali infratuzilma rivojiga o'z hissasini qo'shishi zarur.

Shuningdek, ekoturizm xizmatlarining sifatini oshirish uchun kadrlar salohiyatini rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish talab etiladi. Bu borada xalqaro tajribani o'rganish, xodimlarni malakali trenerlar tomonidan o'qitish, ekoturizmga oid o'quv dasturlari va sertifikatlash tizimini joriy etish kabi tadbirlar muhim rol o'ynaydi [10]. Bundan tashqari, ekoturizmda xizmat ko'rsatish standartlarini ishlab chiqish va

ularning ijrosini monitoring qilish tizimini yo'lga qo'yish ham sifat kafolatini ta'minlashda yordam beradi.

Ekoturizm imkoniyatlari to'g'risida keng jamoatchilikni xabardor qilish maqsadida samarali marketing va axborot siyosatini olib borish zarur. Bunda ijtimoiy tarmoqlar, onlayn platformalar va an'anaviy media kanallaridan kompleks foydalanish maqsadga muvofiq [11]. Ekoturizm obyektlari, marshrutlari va xizmatlarini targ'ib qiluvchi video va foto materiallar, virtual ekskursiyalar, shuningdek, sayohatchilar o'rtasida o'zaro tajriba almashish imkoniyatlarini yaratish orqali ekoturizmga bo'lgan qiziqishni yanada oshirish mumkin.

Tadqiqot davomida ekoturizmni rivojlantirishning ekologik jihatlariga ham alohida e'tibor qaratish lozim. Tabiiy muhitga salbiy ta'sirni minimallashtirish, biologik xilma-xillikni asrab-avaylash va ekologik barqarorlikni ta'minlash ekoturizmning asosiy tamoyillaridan sanaladi [12]. Shu bois, ekoturizm loyihalarini ishlab chiqish va amalga oshirishda atrof-muhit ta'sirini baholash, ekologik auditdan o'tkazish, shuningdek, tabiatni muhofaza qilish va ekologik ta'limni yo'lga qo'yish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, ekoturizm rivojida mahalliy hamjamiyatlarning faol ishtirokini ta'minlash zarur. Ekoturizm mahalliy aholining bandligini oshirish, daromadlarini ko'paytirish va turmush farovonligini yaxshilashga xizmat qilishi lozim. Shu maqsadda mahalliy aholini ekoturizm faoliyatiga jalb qilish, ularni o'qitish va qo'llab-quvvatlash, shuningdek, ekoturizm daromadlarini mahalliy hamjamiyatlar manfaatlariga yo'naltirish mexanizmlarini ishlab chiqish talab etiladi.

O'zbekistonda ekoturizmni barqaror rivojlantirish uchun tizimli va kompleks yondashuvni joriy etish zarur. Davlat, xususiy sektor, mahalliy hamjamiyatlar va xalqaro tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, infratuzilmani takomillashtirish, xizmat sifatini oshirish, ekoturizmni targ'ib qilish va ekologik barqarorlikni ta'minlash kabi yo'nalishlarda amaliy chora-tadbirlarni ko'rish O'zbekistonda ekoturizmning jadal va muvozanatli rivojlanishiga zamin yaratadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirish uchun katta salohiyat mavjud. Noyob tabiiy obyektlar, boy madaniy meros va qulay geografik joylashuv ekoturizm uchun qulay shart-sharoitlar yaratadi. Biroq, ushbu salohiyatdan samarali foydalanish uchun bir qator muammolarni hal qilish lozim, jumladan, infratuzilmani yaxshilash, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish va ekoturizmni targ'ib qilish.

Ekoturizmni barqaror rivojlantirish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi [12]. Davlat ekoturizmni qo'llab-quvvatlash, infratuzilmani rivojlantirish va tabiatni muhofaza qilish choralari ko'rish lozim. Xususiy sektor esa sifatli xizmatlar ko'rsatish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish

va raqobatbardoshlikni oshirishi zarur. Faqatgina birgalikdagi sa'y-harakatlar orqali O'zbekistonda ekoturizmning barqaror rivojlanishiga erishish mumkin.

REFERENCES:

1. Fennell, D.A. (2020). Ecotourism. Routledge.
2. Weaver, D.B. (2001). The Encyclopedia of Ecotourism. CABI Publishing.
3. O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi. (2021). O'zbekiston turizmi: statistik to'plam.
4. Hayitboev, R., & Safarov, B. (2020). O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirishning dolzarb masalalari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (4), 45-52.
5. Berdiyorov, B., & Nematov, O. (2018). O'zbekistonda ekoturizmning rivojlanish istiqbollari. Iqtisodiyot va ta'lim, (5), 68-74.
6. Buckley, R. (2009). Ecotourism: Principles and Practices. CABI.
7. Wearing, S., & Neil, J. (2009). Ecotourism: Impacts, Potentials and Possibilities? Elsevier.
8. Hoshimov, A. (2019). O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirish uchun zarur infratuzilma. Biznes-Daily, 12(45), 3.
9. Farmonov, B. (2020). O'zbekistonda ekoturizm xizmatlarining sifatini oshirish yo'llari. Iqtisod va moliya, (7), 31-38.
10. Turdiyev, M. (2018). O'zbekistonda ekoturizmni targ'ib qilishda marketing strategiyalari. Turizm: qonun va amaliyot, (3), 22-27.
11. Safarov, I., & Alimov, T. (2017). Ekoturizmni rivojlantirishda tabiatni muhofaza qilishning ahamiyati. Ekologiya xabarnomasi, (6), 14-19.
12. Olimov, M. (2021). Ekoturizmni barqaror rivojlantirish: davlat va biznes hamkorligi. Biznes va huquq, (2), 51-57.